

מקראי קודש

מים ראשונים: אזכור המועדות (או המועדים) בפרשה זו איננו האזכור הראשון של המועדים בתורה. כבר קדם לו אזכור תמציתי בפרשת משפטים (שמות פרק כג) וכן פרשת כי תשא (שמות פרק לד). אך כאן, בפרשתנו, מופיע לראשונה סדר המועדות במפורט ובהרחבה הכולל גם את ראש השנה ("אחד בחודש השביעי") ויום הכיפורים.¹ כבר הקדשנו בפרשה זו גיליון בשם **אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם** לדיון באופן שנקבעו המועדים: קידוש החודש, כוחו של בית הדין בקביעת המועדות וכו'. הדגש שם היה על המוטיב הכפול שבפסוק שלהלן: מחד גיסא "מועדי ה' ... אלה הם מועדי" ומאידך גיסא "אשר תקראו אותם במועדם". הפעם נבקש להתמקד במונח "מקרא קודש".

וינדבר ה' אלמשה לאמר: דבר אלי בני ישראל ואמרת אליהם מועדי ה' אשר תקראו אתם מקראי קודש אלה הם מועדי: ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון מקרא קודש כל מלאכה לא תעשו שבת הוא לה' בכל מושבתיכם: אלה מועדי ה' מקראי קודש אשר תקראו אתם במועדם: (ויקרא כג א-ד).²

וביום הראשון מקרא קודש וביום השביעי מקרא קודש יהיה לכם כל מלאכה לא יעשה בהם אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם: (שמות יב טז).³

אלה מועדי ה' אשר תקראו אתם מקראי קודש להקריב אשה לה' עלה ומנחה זבח ונסכים דבר יום ביומו: (ויקרא כג לז).⁴

רמב"ן ויקרא פרק כג פסוק ב

דבר אל בני ישראל - אין לכהנים עסק בענין המועדות יותר מאשר לישראל בהם, על כן לא הזכיר בפרשה הזאת אהרן ובניו רק "בני ישראל" שיכלול את כולם כאחד, כי לא יפרש קרבנות המוספים בפרשה הזאת. אבל הזכיר המועדים כאן בתורת כהנים בעבור שהם ימי הקרבנות, וירמוז אליהם כמו שאמר "והקרבתם אשה לה'", ואמר בסוף הפרשה (פסוק לו): "אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש להקריב אשה לה' עולה ומנחה זבח ונסכים וכו'". אבל לא האריך לבאר המוספים, שלא רצה שינהגו להם במדבר ... אבל הימים עצמם נוהגים מיד...⁵

¹ ופעם רביעית בהרחבה על קרבנות המועדים והקשר לשבת, בפרשת פנחס, במדבר פרק כח. ושם נזכר גם ראש חודש. ופעם חמישית בספר דברים פרק טז פרשת ראה, בה אגב נזכרים בקצרה רק שלושת הרגלים בדומה לאזכורם פעמיים בספר שמות.
² שני משפטי פתיחה יש לפרשת המועדות משום שבין שניהם נכנסה השבת. לאזכור השבת בפתיחת הצינון על המועדות הקדשנו דף מיוחד בשם **מה לשבת אצל המועדות** בפרשה זו, שם הצענו שהצינון על מלאכות שבת הוא הרחבה והחמרה של מלאכות יום טוב, ולא כמקובל שמלאכות ביום טוב הם הקלה על מלאכות שבת. הצינון על יום טוב בפרשת בא, הכולל "את אשר תאפו אפו וכו'", קדם לצינון על השבת בפרשת המן שבפרשת בשלח, שכולל את: "והכינו את אשר יביאר". לפיכך גם "מקרא קודש" נאמר כאן ביום טוב לפני השבת, ולפיכך גם מובן מדוע התורה מכניסה לפרשתנו גם את יום השבת, לומר לך שגם הוא "מקרא קודש" ולא עוד אלא: "שבת שבתון מקרא קודש". זה האזכור הראשון והאחרון בתורה המכנה את השבת "מקרא קודש", אגב פרשת המועדות שנקראים כולם "מקרא קודש" ובהם נמתקד הפעם. ובאשר לביטוי "מועדי ה'" - זה מופיע פעמיים בפתיחת הפרשה (פרק כג) ופעמיים בחתימתה, ונמצא במקרא גם בספר עזרא (ג ה) ובספר דברי הימים ב (ב ג).

³ האזכור הראשון בתורה של "מקרא קודש" מצוי כבר בספר שמות פרק יב, כאשר כבר שם, בעיצומה של פרשת החודש הזה לכם ומצוות הפסח, מצטווה עם ישראל על פסח דורות, ככתוב שם: "וְהָיָה הַיּוֹם הַזֶּה לְכֶם לְזִכְרוֹן וְחֻגְתֶּם אֹתוֹ חֵג לְדֹרֹתֵיכֶם חֻג עוֹלָם תִּחְגְּלוּ" - שילוב זכרון עם מקרא קודש, כפי שמצוי גם במועדים אחרים. (בפסח מצרים היה מקרא קודש מיוחד, ראה אבן עזרא שמות יב יד: "כי ביום ט"ו מניסן הלכו בדרך, והוא יום מקרא קודש"). אזכור מיוחד וחד-פעמי זה מתייחס רק לפסח (נכון יותר, לחג המצות). בפרשות המועדים הקצרות של פרשת משפטים וכי תשא, אין "מקרא קודש". המקום בו מקרא קודש נזכר בצורה מקיפה ולגבי המועדים כולם: שלושת הרגלים, ראש השנה ויום הכיפורים, הוא בפרשתנו.

⁴ זה הפסוק החותם את פרשת המועדות לאחר שבכל המועדים הנזכרים בפרשה נאמר "מקרא קודש": חג המצות (פסח): ראשון ושביעי, חג שבועות שאין לו כאן שם, "אחד לחודש השביעי" (ראש השנה), יום הכיפורים "בעשור לחודש השביעי", חג הסוכות: ראשון ושמיני. פסוק זה חותם ולא חותם משום שלאחריו באה "התוספת" של מצוות ארבעת המינים של סוכות שכאילו נשמטה ונשכחה בפסוקים שלפניה. (ראה רבי בחיי בן אשר שהוא מהיחידים שמתעכב על העניין). בפסוק זה נזכר "מקרא קודש" בפעם האחרונה בפרשתנו, מה שיחזור אח"כ בפרשת המועדות של ספר במדבר, פרשת פנחס, לפיכך לעניינינו הוא אכן חותם.

⁵ ראינו לנכון לפתוח בפירוש רמב"ן זה אשר נותן הסבר כללי לפרשת המועדים בפרשתנו בהשוואה לאזכורה המקיף והמפורט בספר במדבר, פרשת פנחס. דווקא כאן, בספר תורת כהנים, הדבור הוא "אל בני ישראל! פתיחה זו "דבר אל בני ישראל" מופיעה לא רק בהקדמה הכללית לפרשה, אלא בראש כל מועד (חוץ מאחד, מצא אותו, אל מי שם הפניה?), וכלשון רמב"ן עצמו בהמשך פירושו שם בפסוק י: "בעבור שיחדש בכאן בכל אחד מן המועדים מצוה חדשה, מלבד השבתון והמקרא קודש, תתיחד בכל מועד פרשה בפני עצמה שיזהיר בה: דבר אל בני ישראל". כל חג מקרא קודש והייחודיות שלו. אבל בכל שנות המדבר לא נהגו קרבנות אלה! מיקום פרשת המועדות בספר ויקרא, בלי אזכור הקרבנות, הוא משום שימי המועדים "הם ימי הקרבנות", אבל פירוט הקרבנות המוספים המיוחדים לכל חג, יבוא רק בספר במדבר, לקראת הכניסה לארץ. כולל מצוות מנחה חדשה בשבועות שזכתה כאן לפירוט

רמב"ן ויקרא פרק כג פסוק מד

וטעם "וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל" - כי הפרשיות של מעלה אזהרות באהרן ובניו, ומשה ידבר בהן אל אהרן ואל בניו, ופעמים יזכיר אחריהם גם בני ישראל, כמו שאמר בסוף פרשת מומין (לעיל כא כד) וידבר משה אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל ... אבל בכאן אמר שדבר את מועדי ה' אל בני ישראל לכולם כאחד, לא ייחד בהם בני אהרן, והטעם מפני שהאזהרה בכולם שוה, כי עיקר הפרשיות לשבות בשבתות ובמועדים ולקרותם מקרא קדש.⁶

מסכת סופרים פרק יט הלכות א-ד⁷

בפסח, בין בתפילה בין בכוס, צריך להזכיר: "ביום טוב מקרא קודש הזה, ביום חג המצות הזה". ובחולו של מועד אומר: "במועד חג המצות הזה". בשביעי אומר: "ביום שביעי העצרת הזה", ואין מזכיר בו חג, לפי שאינו חג בפני עצמו.⁸ בחג השבועות אומרים: "ביום טוב מקרא קודש הזה, וביום חג השבועות הזה"⁹ ... בראש חדש ניסן צריך להזכיר, ראש ראשי חדשים הזה.¹⁰ ובראש השנה: "ביום טוב מקרא קודש הזה, ובראש חדש הזה, וביום ראש השנה הזה, וביום תקע שופר הזכרון הזה".¹¹ ביום הכיפורים אין מזכירין בו יום טוב, שאין יום טוב ביום צום, אלא אומרים: "ביום מקרא קודש הזה, ביום צום העשור הזה, ביום מחילת העון הזה" ... ואין מזכירין בו לא מועד ולא שמחה, שאין שמחה בלא אכילה.¹²

פסיקתא רבתי (איש שלום) פיסקא טו - החודש

ר' פנחס ר' חלקיהו בר' סימן אמר: מתכנסים כל מלאכי השרת אצל הקב"ה ואמרו לפניו: ריבון העולמים, אימתי הוא ראש השנה? והוא אומר להם: לי אתם שואלים? אני ואתם נשאל לבית דין שלמטן. ומה טעם? כה' אלהינו בכל קראנו אליו" (דברים ד ז) - כשאנו קוראים המועדות אליו. ואין קראינו אלא מועדות, כמה דאת אמרת: "מקרא קודש" (שמות יב טז). רבי קריספא בשם רבי יוחנן: לשעבר: "אֵלֶּה מוֹעֲדֵי ה' מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֲשֶׁר

רב כצופה פני הארץ המובטחת. פסוק לז מחבר את פרשת המועדים כאן עם זו שתבוא בספר במדבר ולפיכך הוא מסתיים במילים: "עֲלֵה וּמַנְחֵה זָבַח וְנִסְכֵּים דָּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ".

⁶ הפסוק החותם את פרשת המועדות בפרשתנו איננו פסוק לז הנ"ל, אלא פסוק מד שאנו אומרים בקידוש המקוצר של יום טוב: "וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל". שוב מדגיש רמב"ן את הצנעת מקומה של הבהנה בפרשת המועדים והדבר אומר דרשני. משה אגב כן נזכר כאן, ובפתיחה ליום כיפור! למרות שכל עבודת יום הכיפורים היא על"י אהרן ובניו, הציווי הוא: "וידבר ה' אל משה לאמר" (פסוק כו, זו התשובה לשאלה ששאלנו בסוגריים בהערה הקודמת). למה מכוון כאן רמב"ן? לחשיבות בית הדין שקובע את המועדות ("משה ובני ישראל" המסמלים את בית הדין), או שמא לתקופה שבה לא יהיה בית מקדש וכוחם של המועדות והשבתות "לקרותם מקרא קודש" לא יהיה תלוי בבית המקדש כמרכז, אלא בהתכנסויות קהילתיות ומשפחתיות, "בני ישראל" באשר הם שם, בארץ ובפזורה, שמה שילכד אותם הוא המועד המשותף, התפילות, הקידוש ושמחת החג. כך או כך, לרמב"ן בו פתחנו יש פירוש מקיף לפרק כג - פרשת המועדות בפרשת השבוע, שרק טיפין ממנו הבאנו, וראוי ללומדו בשלמותו.

⁷ מקור זה מתקופת הגאונים מפרט את נוסח אזכור כל ימי "מקרא קודש" בתפילה ובקידוש, נוסח שהשתקע חלקית במחזור ספרד. ראה פירוש רמב"ן שמות יג ו מודע לא נזכר "חג" אבל נזכר "מקרא קודש" בשביעי של פסח: "וטעם וביום השביעי חג לה" - שביאו חגיהם ביום השביעי, ולא יאחרו עוד, שאין לו תשלומין אחר כך. אבל הראשון יש לו תשלומין כל שבעה לענין החג (חגיגה ט א). ושניהם שוים לענין מקרא קדש, כמו שאמרו למעלה (יב טז) וביום הראשון מקרא קדש וגו' וביום השביעי מקרא קדש וגו'".

⁹ ראה תשובות הגאונים החדשות - עמנואל (אופק) סימן קמט שמחשיב את הפסוק של מקרא קודש בחג השבועות כאחד מהפסוקים שאין להם הכרע, היינו ניתנים לפיסוק שונה ולקריאה לצד זה או לצד זה והמילה האמצעית משוכפלת, דוגמת: "וצא הלחם בעמלק מחר - מחר אנכי נצב", וכגון: "ארבעה גביעים משוקדים - משוקדים כפתוריה ופרחיה". כך גם כאן: "וקראתם בעצם היום הזה מקרא קדש - מקרא קדש יהיה לכם". זכה חג השבועות שמקרא קודש שלו הוא "בעצם היום הזה" למרות שכאמור דווקא לחג זה אין שם בפרשתנו. זכה גם חג זה שקרבן מנחה חדשה המיוחד לו ("שתי הלחם"), אשר מתיר את התבואה החדשה במקדש, מתואר במפורט ובניגוד לשאר הקרבנות שנזכרים רק ב"אשה לה". ראה רמב"ן ויקרא כג ב (לעיל) שמתייחס לכך.

¹⁰ אבל אין בראש חודש "מקרא קודש" ומותר במלאכה, והוא פחות מחול המועד שאמנם גם בו לא נזכר "מקרא קודש" במקרא, אבל חז"ל עטרוהו בתואר זה כפי שנראה להלן. ולמרות זאת, יש לראש חודש קשר חשוב למקרא קודש, וגם זה להלן.

¹¹ זכה ראש השנה לארבע אזכרות! כולל ראש חודש שלפחות פעם בשנה זוכה להצטרף אל "מקרא קודש". מקור זה עומד כנגד כל השיטות שמסבירים מדוע אין מזכירים את ראש חודש תשרי בראש השנה, כולל אי הכרזה עליו בברכת החודש. ראה דברינו [ראש חודש תשרי בראש השנה](#). בא מקור זה ואומר: כן, מזכירים! ובמשתמע מדבריו גם בקידוש וגם בתפילת יעלה ויבוא ובקרבנות המוספים בתפילת מוסף. אך מן הסתם לא יכפה הלל בראש השנה (ראה ראש השנה לב ע"ב).

¹² יום כיפור הוא "מקרא קודש" מיוחד ואין מחברים אותו עם "יום טוב". לא בשל היות יום כיפור יום דין, שהרי גם ראש השנה הוא יום דין שבו: "כל באי העולם עוברין לפניו כבני מרון", אלא בשל הצום. בראש השנה אומרים נחמיה ועזרא לעם: "אל תתאבלו ואל תבכו ... לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאדנינו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעצבם" (נחמיה פרק ח). ראה מדרש שמות רבה טו כג פרשת בא, בדרשה על "החודש הזה לכם" שמפרטת את המצוות, התורה והברכות המיוחדות שניתנו לעם ישראל כבר במצרים ומסתמכת על הפסוקים בפרשתנו: "ימים טובים נתתי לכם, שנאמר (ויקרא כג) מקרא קודש יהיה לכם, יום הכפורים נתתי לכם, שנאמר (שם) כי יום כפורים הוא". יום הכיפורים נקרא "מקרא קודש", אבל שונה משאר "מקראי הקודש", ועוד נחזור אליו בהמשך דברינו. ומה עוד יש לציין במסכת סופרים? זו? שכאן היא מסיימת את רשימת מועדי הקודש. נפקד שם מקומו של חג הסוכות כולל שמיני עצרת. הכיצד? האם השמטת מעתיקים היא?

תִּקְרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם" (ויקרא כג ד), מכאן ואילך: "אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרְאֵי קֹדֶשׁ אֲלֵהֶם מוֹעֲדֵי" (שם שם ב).¹³ רבי לוי אמר אם קראתם אתם: "מועדי ה'". ואם לאו אינם מועדי ה'.¹⁴

ספרא אמור פרשה ט סוף פרק ט

(ה) ומנין שמעברים את השנה מפני הצורך? תלמוד לומר: "אלה מועדי ה' מקראי קודש אשר תקראו אותם במועדם".¹⁵

תלמוד ירושלמי מסכת פסחים פרק י הלכה ה

תניא אין אומרים זמן¹⁶ אלא בשלוש רגלים בלבד. אמר רבי מנא: מתניתא אמרה כן: "בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות". תני כל שכתב מקרא קודש צריך להזכיר בו זמן. א"ר תנחומא: וְגַאֲזוּת,¹⁷ מי שראה תאינה בכורה שמא אינו צריך להזכיר זמן?¹⁸

ספרי במדבר פרשת פינחס פסקא קמז

"ביום הראשון מקרא קודש", אִיִּרְעוּ במאכל ובמשתה ובכסות נקיה.¹⁹
 "כל מלאכת עבודה לא תעשו", מגיד שאסור בעשיית מלאכה. ומנין להתיר בו אוכל נפש? נאמר כאן "מקרא קודש", ונאמר להלן "מקרא קודש" - מה מקרא קודש האמור להלן להתיר בו אוכל נפש, אף מקרא קודש האמור כאן להתיר בו אוכל נפש.²⁰

¹³ ראה מה עושה כאן הדרשן בדרך אל "מחוז חפצו". הוא מצביע על כך שבעוד ששני הפסוקים שהוא מביא די דומים באופן כללי, יש ביניהם הבדל חשוב. בפסוק הראשון כתוב הסדר: "מועדי ה' מִקְרְאֵי קֹדֶשׁ" ואילו בשני, הסדר הוא הפוך: "מִקְרְאֵי קֹדֶשׁ אֲלֵהֶם מוֹעֲדֵי". ללמדך, שמועדי ה' שהם מקראי קודש, הופכים למועדי ה' רק אם אתם תקראו אותם תחילה מקראי קודש, היינו תקבעו את זמנם. אך מה שאולי לא שמנו לב הוא שסדר הופעת הפסוקים בפרשתנו הוא הפוך. תחילה מובא הפסוק השני שהדרשן מביא ואח"כ הראשון. ראה פסוקים אלה לעיל בפתח דבריניו. הפך הדרשן את סדר הפסוקים, ובלבד שתעלה יפה הדרשה.

¹⁴ דרשה זו על כוחו של בית הדין לקבוע את מועדי השנה באמצעות קידוש החודש, מצויה במקורות רבים (ירושלמי ראש השנה א ג, מפיסקא זה עצמו, ולמד מדרש ספרא שההקפדה על יד בדברינו אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם בפרשה זו בשנה האחרת. "מקרא קודש" איננו רק במאכל ומשתה, בכסות נקייה (להלן במדרשים ובמפרשים) ובכניסו ועצרת עם, אלא בהכרזה של בית הדין! מקרא קודש היא הקריאה של בית הדין "מקודש, מקודש, מקודש" והיא זו שיוצרת את המועדות (ראש השנה פרק ב משנה ז, ובגמרא ראש השנה כד ע"א). ועליה גם נחלקו קשות לפרקים, כמסופר במסכת ראש השנה פרק ב משנה ט (ראה דבריניו בוא בשלום רבי ותלמידו ביום הכיפורים). אם כך, אז צריך לתת גם כבוד לראש חודש, שאמנם לא נכלל ברשימת מקראי הקודש (ראה הדין במכילתא לעיל), אבל הוא הבסיס לכל, הוא זה שקוראים אותו "קודש" וממנו נגזרים המועדים - מקראי הקודש.

¹⁵ מהפסוק שמדרש פסיקתא רבתי לעיל מכנה "לשעבר", לזמן שמקרא הקודש היה כביכול בידי הקב"ה וטרם נמסר לידי בני האדם, מפיסקא זה עצמו, ולמד מדרש ספרא שההקפדה על מקראי הקודש במועד, דורשת לא רק הקפדה על זמני ראש חודש הנכונים (עיבור החודש כשצריך), אלא גם הקפדה על עיבור השנה. מקרא קודש אינו רק בחשבון תקופתי ושנתי, אלא גם רב שנתי. לא רק של דיוק מולד הלבנה, אלא גם בהתאמת שנותיה לשנות החמה. ובין השיטין אנחנו קוראים שהפסוק "מועדי ה' ... במועדם" אינו רק "לשעבר", אלא תקף ורלבנטי מאד. ניתן לבית הדין הכח לקבוע את המועדים ולהכריז "מקרא קודש", אבל הוא חייב להסתכל ולהתבונן בטבע שמסביב ולהתחשב בלוח השנה של הטבע וגרמי השמים. ראה דבריניו עיבור השנה בפרשת פקודי. ויש עוד מגבלות כגון: "מכאן סמכו רבותינו ז"ל לומר לא אד"ו ראש השנה. ולא בד"ו פסח לא גז"ה עצרת לא זב"ד פורים שנאמר אשר תקראו אותם במועדם" (פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) ויקרא פרשת אמור).

¹⁶ היינו ברכת שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה.

¹⁷ נכון, ראוי.

¹⁸ ראה פירוש קרבן העדה שם: "כל שכתוב בו מקרא קדש וכו'. בא להוסיף ראש השנה ויום הכיפורים שכתוב בהן מקרא קדש שאומרים בהן זמן: ויאות (ונכון לומר כן), ושפיר קאמרת שאומרים אף בראש השנה וביום הכיפורים (ברכת שהחיינו), דהא אפילו אביכור תאנים צריך לברך זמן, כל שכן אראש השנה ויום הכיפורים". הרי לנו שמקרא קודש קשור במושג הזמן, במעגל השנה בו הזמן כביכול מתחדש. ואולי גם בברכת שהחיינו על פרי חדש הכוונה היא להגעת הזמן ולעונת השנה בה מבשיל פרי זה (ובימינו בשל המשק החקלאי המפותח נראה שנעלמה ברכה זו ורק ביום טוב שני של ראש השנה היא עוד קיימת). חזרה לירושלמי, על כל מקרא קודש יש לומר שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה. אך ראה שם קושיית פירוש שיירי הקרבן שאם כך, גם שבת קרויה מקרא קודש ואין אנו אומרים שהחיינו בשבת (הצעתנו, אולי בגלל שהיא תדירה ובאה בפחות משלושים יום).

¹⁹ מלשון אירוע. ובמדרש מכילתא להלן: אִרְעָם - בשניהם הניקוד הוא שלנו. נראה שהדגש הוא על המילה "מקרא", יש לקרוא ולהכריז על האירוע. ראה רש"י שמות יב טז: "מקרא קדש - מקרא שם דבר, קרא אותו קודש לאכילה ושתייה וכסות". "שם דבר" הוא שם עצם וגם שם פעולה (לא שם תואר). ודומה לו "למקרא העדה", בפסוק בספר במדבר י ב: "עשה לך שתי חצוצרות כסף ... והיו לך למקרא העדה", היינו לקרוא את העדה. ותודה לפרופ' שמחה קוגוט על הסבר מרחיב זה של דברי רש"י. ראה גם פירוש רשב"ם ויקרא פרק כג ב: "אשר תקראו אותם מקראי קודש - אשר תזמנו אותם זמני קודש. כל לשון קריאה שאצל מועדים לשון קביעת זמן הוא, כמו קרא עלי מועד". ראה פירושו גם בדברים טו ב: "כי קרא שמיטה ל"י - כלומר כי הגיע זמן שמיטה, כמו מקראי קדש, קרא עלי מועד, קראו צום, כולם לשון זמן". הזמן לא בא מעצמו, את הזמן צריך לזמן, לקבוע ולהכריז עליו כמו שבית דין עשה בראש חודש ובתחילת שנת השמיטה.

²⁰ "כאן" הוא הפסוק בספר במדבר שמדרש ספרי דורש, ו"להלן" (שם) הוא הפסוק בשמות יב שהבאנו בתחילת הדף, הראשון בו נזכר "מקרא קודש". נראה שזה לימוד קצת קשה, כי מה נאמר על "מקרא קודש" של שבת ויום הכיפורים? אולי לכן בא הנוסח במסכת סופרים לעיל: "יום טוב מקרא קודש". כל החגים הנמנים בפרשתנו מעוטרים בתואר "מקרא קודש", אבל לא כולם אותו "מקרא קודש". את השבת שנקראת "שבת שבתון מקרא קודש" כבר ראינו לעיל. להלן נראה את הייחודיות של "מקרא קודש" גם בראש השנה וביום כיפור, ואפילו בחול המועד.

מכילתא דרבי ישמעאל בא - מסכתא דפסחא פרשה ט

"ביום הראשון מקרא קודש וביום השביעי מקרא קודש" - אָרְעָם במאכל ובמשתה ובכסות נקיה.²¹ אין לי אלא יום טוב הראשון והאחרון שהם קרויין מקרא קודש, חולו של מועד מניין? תלמוד לומר: "אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש" (ויקרא כג לז).²²

מסכת ראש השנה דף לב עמוד א

רבי אליעזר אומר: דכתיב: "שבתון זכרון תרועה מקרא קדש" (ויקרא כג כד).²³ "שבתון" - זה קדושת היום, "זכרון" - אלו זכרונות, "תרועה" - אלו שופרות, "מקרא קדש" - קדשהו בעשיית מלאכה. אמר לו רבי עקיבא: מפני מה לא נאמר שבתון - שְׁבוּת, שבו פתח הכתוב תחילה? אלא: "שבתון" - קדשהו בעשיית מלאכה, "זכרון" - אלו זכרונות, "תרועה" - אלו שופרות, "מקרא קדש" - זו קדושת היום.²⁴

רש"י ויקרא פרק כג פסוק לה - יום הכיפורים

מקרא קדש - קדשהו בכסות נקיה ובתפילה, ובשאר ימים טובים במאכל ובמשתה ובכסות נקיה ובתפילה.²⁵

מסכת שבועות דף יג עמוד א

דתניא: יכול לא יהא יום הכיפורים מכפר אלא אם כן התענה בו וקראו מקרא קדש ולא עשה בו מלאכה? לא התענה בו ולא קראו מקרא קדש ועשה בו מלאכה, מניין? תלמוד לומר: יום כפורים הוא, מכל מקום!²⁶

²¹ ולשון המקבילה במכילתא דרבי שמעון בר יוחאי: "ביום הראשון מקרא קודש - במה אתה מקדשהו? <קדשהו> במאכל, קדשהו במשתה, קדשהו בכסות נקיה". כאן הדגש הוא יותר על המילה "קודש". ומה עם הקידוש על הכוס? ראה מדרש תנאים לדברים ה' יב שקידוש על הכוס בשבת נלמד בפשטות מהמילה "לקדשו" שבפסוק זכור את יום השבת לקדשו, וקידוש בימים טובים ומועדים מהפסוק: "אלה מועדי ה' מקראי קדש". גם פסוק אחרון זה מזכירים בקידוש הקצר ביום טוב בבוקר.

²² ובדומה לכך מדרש ספרא בפרשתנו אמור פרשה יב סוף פרק יד: "רבי עקיבא אומר: מה תלמוד לומר: אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש? ... כבר ימים טובים אמורים. אלא, אילו ימי מועד שאסורים במלאכה". ובגמרא חגיגה יח ע"א הנשענת על שני מדרש הלכה אלה ודנה בהבדל בין ראש חודש לחול המועד: "מה לראש חדש שאין קרוי מקרא קדש, תאמר בחולו של מועד שקרוי מקרא קדש, הואיל וקרוי מקרא קדש - דין הוא שאסור בעשיית מלאכה". איסור מלאכה בחול המועד הוא לדעת רוב הפוסקים מדברי חכמים (ראה דיון על כך **במקור זה**), אבל יש לו אסמכתא בתורה ומקור מרכזי לכך הם שני מדרשי הלכה אלה אשר מרחיבים את "מקרא קודש" לימי חול המועד. לא בכדי הם מצטטים את הפסוק מסוף פרשת המועדות, ויקרא כג לז: "אַלְה מוֹעֲדֵי ה' אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ לְהַקְרִיב אֲשֶׁה לַה' עֹלָה וּמִנְחָה זָבַח וְנִסְכִּים דָּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ". לא רק משום שהוא חותם את הפרשה ונוקט לשון רבים "מקראי קודש" (לשון זו מצויה גם בפסוקים אחרים), אלא בשל קרבת המוספים של ימי חול המועד הנזכרים בפסוק. הם שמזכים את חול המועד בכניסה אל קבוצת מקראי הקודש (ראה תפילת מוסף בימי חול המועד שאומרים בה "מקרא קודש"). ולפי שברור שגדרו איסור מלאכה בחול המועד שונים מאיסורי מלאכה ביום טוב, נראה שיש להפריד בפסוק בין "מקרא קודש" ובין "כל מלאכה לא תעשו" ולא בכדי נבחר הפסוק בו נזכר "מקרא קודש" בלי איסור מלאכה. יש מצב של מקרא קודש אבל לא איסור מלאכה כמו ביום הראשון וביום השביעי (של פסח). על מעמדו המיוחד של חול המועד יש להאריך בפעם אחרת, נחזור למועדים.

²³ ראה פירוש רמב"ן על הפסוק: "זכרון תרועה מקרא קדש - שיהיה הזכרון בתרועה, ולפיכך הוא מקרא קודש". תרועת השופר היא שמזכירה את "מקרא קודש" המיוחד ליום זה. אבל דרשת הגמרא הולכת בדרך אחרת.

²⁴ הדיון בסוגיה זו הוא בנושא תפילת מוסף של ראש השנה בה נוספות שלוש הברכות של מלכויות זכרונות ושופרות והאופן בו הם משתלבות בתפילת שבע הבסיסית, בפרט עם ברכת קדושת היום היא הברכה השביעית המיוחדת לכל מועד ושבת: מקדש השבת, מקדש הזמנים וכאן: מקדש יום הזכרון. התנאים מחפשים סמך לכל ארבע הברכות המיוחדות האלה (שהן בסוף רק שלוש כי מחברים את מלכויות עם קדושת היום ולכן זו תפילת תשע ולא תפילת עשר) ואותנו מעניינת המחלוקת בין ר' אליעזר ור' עקיבא מה משמעות "מקרא קודש". בשיטת ר' אליעזר, השביתה ממלאכה, אי עשיית מלאכה, היא מקרא קודש (ושבת שבתון הוא קדושת היום). יש לשיטה זו סימוכין במקרא למשל מהפסוק השני שהבאנו לעיל על חג הפסח בשמות יב טז שהוא אזכור "מקרא קודש" הראשון שבתורה. אבל ר' עקיבא סבור אחרת (לפחות לגבי ראש השנה). השביתה ממלאכה נעוצה במילה "שבת" או "שבתון" וטובים השניים מהאחד: "שבת שבתון". מקרא קודש הוא קדושת היום. לקרא ליום קודש הוא מעבר לאי עשיית מלאכה. הוא עצמותו והמותו של אותו היום: להרגיש גאולה בפסח, שמחת האסיף בסוכות, קדושתם של ראש השנה ויום כיפור בימים האלה. ואפשר שהמשכנו את דרשת ר' עקיבא מעבר למקורה.

²⁵ והגמרא בפסחים ע"א מוסיפה לימים טובים גם "יין ישן". ליום "מקרא קודש" של יום הכיפור יש מעמד מיוחד, כפי שכבר נזכר לעיל (הערה 12). אי אפשר לקדשו באכילה ושתייה, רק בכסות נקיה ובתפילה. אם איננו טועים, תוספת זו של "תפילה" היא חידוש של רש"י שמוסיף על דברי הגמרא בשבת קיט ע"א שמזכירה את יום כיפור אבל רק בכסות נקיה. ראה פירוש אבן עזרא ויקרא פרק כג כז שלפיכך כתוב בו "אך בעשור לחודש" - "וטעם אך בעשור בעבור שיום מקרא קדש יום שמחה, וכן כתוב בס' עזרא: לכו אכלו משמנים ושמו ממתקים (נחמיה ח, י)". ראה גם פירוש בכור שור שם: "אך בעשור. לפי שכל החגים מקראי קודש היו נקראים לאכול ולשתות ולהתענג ולשמח, כתב כאן: "אך בעשור" יהיה מקרא לכם היום ולהרבות בו קרבנות. אך תענו בה' ענויים ... "אך", כמו: אבל, בכל החגים תענגו, אך ביום הכיפורים תענו".

²⁶ הגמרא שם, וכן במקבילה בכריתות ז ע"א, דנה אם יום הכיפורים מכפר רק למי שעשה תשובה, או גם למי שלא עשה תשובה ומסכמת שזו מחלוקת במדרש ספרא עצמו בין שיטת רבי ורבי יהודה. ראה נוסח הספרא במקור בפרשתנו, אמור פרשה יא תחילת פרק יד שם הוא מדגיש שיום הכיפורים מכפר גם בלי כל הקרבנות! לשיטה שיום הכיפורים עצמו מכפר, תועיל הכפרה גם למי שלא התענה בו, גם למי שעשה בו מלאכה (!) ולא קרא את היום "מקרא קודש", היינו לא כבדו בכסות נקיה ובתפילה (וגם לא צם?). הרי לנו שעיצומו של היום עומד מעל "מקרא קודש" ואינו מותנה בקריאה. ועדיין המשולש של גמרא זו, הגמרא בכריתות ומדרש ספרא הנ"ל צריך עיון נוסף. ראה הסיומת בספרא שם: "הא אינו מכפר אלא על השבים".

רמב"ן ויקרא פרק כג פסוק ב

וטעם מקראי קדש - שיהיו ביום הזה כולם קרואים ונאספים לקדש אותו, כי מצוה היא על ישראל להיקבץ בבית האלהים ביום מועד לקדש היום בפרהסיא בתפילה והלל לאל בכסות נקיה.²⁷ ולעשות אותו יום משתה כמו שנאמר בקבלה: "לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאדונינו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם" (נחמיה ח י).²⁸ והנה "מקרא קדש", מלשון "קרואי העדה" (במדבר א טז), "אחרי כן יאכלו הקרואים" (שמואל א ט יג), וכן: "על כל מכון הר ציון ועל מקראיה" (ישעיה ד ה) - המקומות שנקראים שם שיתקבצו בהם קרואי העדה.²⁹ ואונקלוס עשאו מלשון "אשר יקרא אתכם באחרית הימים" (בראשית מט א), לשון מאורע, בכל יום שיארעו תעשו אותם קדש.³⁰ ורבותינו ז"ל אמרו (ספרי פנחס קמז), ארעם במאכל ובמשתה ובכסות נקיה, כלומר שלא יהא חוקם אצלך כחוק שאר הימים אבל תעשה להם מקרא של קודש לשנותם במאכל ובמלבוש מחול לקדש, וגם זה דעת אונקלוס:

שבת שלום
מחלקי המים

²⁷ אם רש"י הוסיף "תפילה" ליום הכיפורים שאין בו "מאכל ומשתה", בא רמב"ן מוסיף תפילה וכן הלל, בימים הטובים. והגמרא בפסחים עא ע"א מוסיפה כאמור לימים טובים גם "יין ישן".

²⁸ ראה דברינו [חדות ה' היא מעוזכם](#) בראש השנה.

²⁹ מקרא – שילוב של מקום, זמן ואנשים שנקראים - הקרואים. ראה רש"י ורשב"ם שהבאנו בהערה 19 לעיל. בדומה לפועל לזמן, היינו להזמין אנשים מסוימים – מוזמנים למקום מסוים בזמן מסוים.

³⁰ בדומה למדרש ספרי ומכילתא לעיל: אירעו וארעם. אך נראה שאירוע מתחבר לקריאה ולמקרא ולקרואים במקום ובזמן כנ"ל בהערה הקודמת והכל רעיון אחד הוא.